

Fik du Privatpakker hjemmefra? *Ja* Hvormange? *3, dog ikke altid med det oprindelige Indhold.*
 Fik du Røde Kors Madpakker? *Ja.* Hvormange? *ca. 4 1/2*
 Udleveredes Røde Kors-Pakkerne: uaabnet/aabnet/uden Kasse/de enkelte Dele splittet? *Uaabnet*
 Hvor meget maatte du aflevere for at faa Røde Korspakkerne? *10 Cigaretter*
 Hvorledes fik du den opbevarer? *uden-blev ogsaa i et aflasset Rum, Spald* Hvor meget blev der stjaalet af den? *det var forskelligt.*
 Hvor lang Tid gik du længst uden Røde Kors-Pakker? *3 Maanedre*
 Hvornaar ca.? *November - Februar*

IX. Forskelligt

Har du overvaret Henrettelser? *Ja.* Var du beordret til det? *Ja.*
 Hvem foretog dem? *Vides ikke. (antagelig Overfanger)* Hvornaar? *Vistnok i November 1944.*
 Hvorledes? *ved Hængning.* Hvor? *Neungamme*
 Hvilke Straffemetoder har du set? *Fangerne blev holdt fast over et Bord af Overfanger medens de fik kig. Andre blev jaget ud i Vandet, og maatte blive der en Tid.*
 Har du været i Straffekompani? *nej* Har du haft særlig Arrestform? *nej*
 Har du foretaget Flugtforsøg? *nej*
 Bemærkede du kolde Fødder i 1945 hos SS? *Ja.* Overfangerne? *Ja.*
 Vogterne? *Ja.* Den civile Befolkning? *kendes ikke.*
 Var du paa Revier? *Ja* Hvor? *Neungamme og Meppen (Versen)* Hvornaar? *mange Gange, Tiderne Kendes ikke*
 Hvorlænge? *Længe.*
 Har du været paa Schonungsblock (Skraningsblok)? *Ja.*
 Hvor? *Meppen (Versen)* Hvornaar? *Kan ikke huskes* Hvorlænge? *Kan ikke huskes.*
 Har du haft Schonungsarbeit? *Købt mig fri* Hvor? *Meppen (Versen)*
 Hvornaar? Hvorlænge? Hvilket? *Skulde være Brændeovn.*
 Yderligere Bemærkninger eller særlige Oplevelser:

X. Hjemrejsen

Hvornaar kom du til Danmark? *20 April 1945* Hvorfra i Tyskland? *Neungamme*
 Du bedes paa et vellagt Ark fortælle om Hjemrejsen:

SPØRGESKEMA

til den danske Koncentrationslejrvidbog

Vi beder dig besvare dette Skema saa nøjagtigt som muligt. Det kan besvares med eet eller faa Ord til hvert Spørgsmaal. Der er ogsaa Plads til længere Forklaringer. Hvor du ikke er sikker, sæt da et ? efter dit Svar.

Jens Martin Sørensen

Efternavn: *Sprenger* Fornavn: *Jens Martin*
 Erhverv eller Stilling ved Arrestationen: *Glassliber*
 Fødselsnr og Dato: *20-8-98* Nuv. Adresse: *Dreyersvej 23, Kolding*
 Arten af evt. Illegalt Arbejde: *Tilrettelæggelse af illegalt Arbejde i Kolding og Omegn*
 Den tyske Sigtelse lød paa: *Kommunistisks Lederarbejde og Bladarbejde*
 Foreligger der Tiltaelste? *delvis* Foreligger der Dom? *nej*
 Dommen lød paa?

Tysk Lejr eller Tugthus.	Fangenr.	Fra (Dato)	til (Dato)
<i>Neungamme</i>	<i>60893</i>	<i>20/10 1944</i>	<i>20/4 1945</i>

I. Transporten

Fra din første Hovedlejr til første Udekommando, og hvis du ikke har været paa Udekommando, din Transport fra Danmark til Tyskland.

Transport hvorfra? *Neungamme* Hvertil: *Meppen (Versen)* Hvorlænge? *ca. 4 1/2 Maaned.*
 Angiv Dato og evt. Klokketid for Afgang og Ankomst: *Afgang: ca. 20. Nov. kl. 15 - Ankomst 23/11 Kl. 5 Morgen.*
 Kan du angive Bøden? *over Hamburg - Bremen*
 Transportmiddel: *Kronarvogn/Personvogn/BI/Skib* — søben/lukket. *Personvogn*
 Hvormange i hver Vogn? *stopfyldt* Var der Halm, Tæpper el. lign.? *nej.*
 Fik du Forplejning med paa Turen: Brød — Margarine — Paalæg? *1/2 Rugbrød, 50 Gram Margarine, lidt Pølse.*
 Hvor meget? Var der Bevogtningsmandskab i Vognen? *ja.*
 Fik du noget at drikke? *nej* I tilstrækkeligt Omfang?
 Hvorledes forrethede du Nødtøjet? *paa Toiletten*
 Blev du bustjålet? *nej* Af hvem?
 Var du ude for Luftalarm? *ja, i Bremen* Eller Luftalarm?
 Var du i Vognen? *ja.* Var den låst? *ja.*

Hvor var Bevogtningsmandskabet? *i Vognen* Var der dræbte eller saarede? *nej*
 Var der Flugforsøg? *nej* Forekom der Mishandlinger? *nej*
 Hvordan?

Yderligere Bemærkninger til Transporten og evt. Beskrivelser af særlige Oplevelser:

Træk og Kulde. Laa paa Bulvet det meste af Vejen paa Grund af Udmatelse af Dyssenter i.

II. Ankomsten

Til første Lejr eller Fængsel fra Danmark: *Neungamme*
 Hvilket? Hvornaar? *20/10 1944 sent paa Natten.*
 Havde du Kuffert med Tøj med fra Danmark? *En Papaske med mine Sager.* Hvad beholdt du af dine Ejendele efter Ankomsten?
Toiletsager, Støvler og Livrem
 Blev du klippet skallet? *ja.* Blev du barberet paa Kroppen? *ja.*
 Hvor ofte har du faaet Autobahn? *2-3 Gange* Har du været klippet paa anden Maade? *nej*
 Hvorledes? Hvornaar fik du Lov til at lade Haaret vokse? *umiddelbart før evakuering af Meppen.*
 Yderligere Bemærkninger om Ankomsten og særlige Oplevelser:
Blev forundret over den underlige Stank der hang over hele Lejren. Je Tillæget!

III. Daglige Forhold

Hvis du har været paa Udekommando: Beskriv den, du har været længst i.
 Lejrens Navn: *Meppen (Versen)* Hvad havde du paa af Tøj og Fodtøj om Dagen?
1 Sæt Jakketøj og Lærredstøvler med Træbund
 Hvorledes saa det ud (helt, stort el. smaat, rent, Foer, Knapper o.s.v.)?
ingen Foer, manglende Knapper, båndet sammen med Strik eller Staaltraad. Danieundertøj, 1 en blaa Damefilthat, hvis blaa farve løb ned af Ansigtet naar det tegnedes.
 Hvor tit fik du andet Tøj udleveret (evt. omtrentlige Datoer)? *2 Gange skiftet Undertøj i 3 Maaned.*
 Og hvad?
 Var der Anledning til at vaske eller faa vasket Tøj? *Ja, den sidste Maaned, ved Hjalp af Brø og Bigarretter.*
 Organiserede du mere Tøj? *ja.* Og hvad? *En bedre Frakke, for 4 Bigarretter*
 Blev Tøjet stjalet fra dig? *ja* Hvad? *Jakke og Hat*
 Hvor ofte? *et par Gange.*
 Fodtøjets Art: *Lærredstøvler med Træbund* Fodtøjets Forfatning: *elending, maatte bindes sammen med Staaltraad, var sommetider Umage, for smaat til Tider.*
Jeg har set Kammeraler, der gik paa Arbejde uden Fodtøj, da der først kunde udleveres andet Fodtøj om Aftenen ved Reviret efterhaanden som de døde blev klædt af.

Navn dine personlige Ejendele (Tandbørste, Sæbe, Løsmetarklæde, WC-Papir o.s.v., evt. hvor længe du havde dem):

Harde ingen Ejendele for Ankomst af Rødekorsspakke.

Blev du bestjalet for andet end Tøj? ja. Hvad? Indhold af Rødekorsspakke.

Hvor ofte og hvor blev du bestjalet (Transporter, Natten m. m.): Hele Tiden

Af hvem (Overfanger, Medfanger, SS): Medfanger

Organiserede du dig Nødvendighedsartikler? ja. Hvilke? Livrem, Lommekniv

Hvad gav du for dem? 4 Cigaretter, 3 Biggaretter

Hvorledes var Mølighederne for personlig Vask? dårlig

Og med hvilke Midler? Kold Vand og Sand

Den daglige Kost Art og Mængde: 3/4 Liter Røsup, 5 Skiver Rugbrød 10%, Antallet sommetider mindre. Magazine og Hestefors på 1 Stykke, ellers intet.

Hvorledes foregik Spisningen og hvor?

I Blokken og på Arbejdsplads, under stadig Kamp for at redde sig lidt ekstra og for at bevare det man havde fået.

Og hvornår paa Dagen?

Morgen kl. 6 - Middag - Aften.

Hvilke Spisegejter havde du?

Kogekar og en flad Trøpind som Ske.

Var de fælles med andre? nej

Organiserede du Mad ud over normal Tildeling? ja

svingende Priser.

Hvad var Priserne? som regel 2 Biggaretter pr. Brødkive.

Hvor mange Appeller havde du daglig? Optælling

Af og til Appel.

Hvor længe vartede de normalt?

Hvor mange Gange var du i Beskyttelsesrum om Dagen?

Om Natten?

Hvorledes var Beskyttelsesrummet indrettet og hvor?

Hvor mange tror du, I var der?

Hvor meget Plads ca. til hver (var der Plads til at bevæge sig, kunde du hvile dig)?

Elev du mishandlet paa Vej til/ fra Beskyttelsesrummet?

Hvorledes?

Af hvem?

Blev du mishandlet i Lejren? nej, men set mange

Hvorfor? for organisationen, for ikke at kunde følge med på Brud af Sygdom.

Hvorledes? Slag med Blokke, med knytnæver, med Spark i Skridtet,

Blev de regelmæssigt vaskede? nej.

Hvad og hvor meget? Rugbrød

Hvorledes var Toiletterne? Sviniske, senere bedre

Hvornår paa Dagen? ved Afgang og Ankomst til og fra

Arbejde

Og den længste? en hel Dag

Beskyttelsesrum fandtes ikke, men

Vandfyldte Beskyttelsesgrave, der ikke

kunde benyttes.

se under
Nevngamle-
beskrivelsen.

Af hvem? af Overfanger, Kapser og SS'er samt Vagtmandskabet, (Marinere).

Hvor ofte var der Razziaer? sjældent

Og efter hvad? efter stjalne kartofler

Hvornår og hvorledes foregik de? om Natten

Hvordan var Sengstederne (paa Gulv eller i Etagesenge)? paa Bulvet

Omtrentlig Bredde og Længde:

Hvor mange Etager?

Hvor mange sov I i hver Seng normalt?

Og højt?

Omtrentlig Afstand mellem Sengene:

Tæppernes Art og Antal: 1 Tæppe til 2 Mand

Underlaget paa Sovestedet: Halvt, - til Tider

Hvad havde du paa om Natten? alt Tøj i 4 Maaneder

Var der Paabud om, hvad du maatte have paa? nej.

Hvor mange sov der omtrent i dette Lokale? ca. 300 i

Hvordan var Luften i Lokalet: god - varm/kold - trykkende/Gennemtræk? alt - undtagen god

Halvblok

Hvor havde du Tøj og Ejendele om Natten? Støvler og Kogekar under Hovedet

Normal Sovetid: Kl. 21 - 5

Hvorfor blev Sovnen afbrudt (Luftalarm, Vandladning, Uro, Razzia, Appel o. s. v.)? Tyverier, hyppig Vandladning, Dysenteri.

Yderligere Bemærkninger eller særlige Oplevelser i Lejren:

Se under III daglige Forhold i Meggen.

IV. Adspredelser

Beskriv den Lejr, du har været længst i, men har du særlige interessante Ting fra en anden Lejr, saa fortæl det, men med Angivelse af fra hvilken Lejr.

Fik du noget for dit Arbejde (Lejrpenge, Cigaretter el. a.)? nej

Hvor meget?

Hvor ofte?

Kunde du bruge Pengene (Kantine el. a.): ingen Kantine, hvad kunde du købe der?

Opgiv Priser paa forskellige Ting:

Var der Bordel med Adgang for Danskere? nej

Var der Bibliotek med Adgang for Danskere? nej.

Var der anden Underholdning (Koncert, Sport el. a.): Mod Slutningen arrangerede Russerne Korsang og forskellige Medfangeroptredte.

Legalt/illegalt? illegalt

Var du til Gudstjeneste? nej.

Legalt/illegalt?

Har du nogen Sinds Møjlighed for at være alene? nej

Yderligere Bemærkninger angaaende Adspredelser:

Næst Rødekorsspakker ankom, blev der Fest i Blokken, Russerne Sang, Franskmand optredte og Hollændere og vi andre Sang Fædrelandssange, vi havde en udnævnt Hollandsk Radio sanger, der paa en eller anden Maade havde organiseret en Gitar, hvilket var os til megen Glæde, - men det tog jo haardt i Pakken!

V. Arbejdet

Arbejdssted (Firmanavn Kommandonavn etc.)	Ofkärten	Floden Ems			
Fra hvilken Lejr gik du til dette Arbejde?	Nebganne	Meppen			
Arbejdede du inde eller i fri Luft?	fri Luft	fri Luft			
Arbejdets Art (v. Maskine, Jordarb. el. a.)	Køstergrave Jordarbejde	Sydgrave Jordarbejde			
Var du faglært i Arbejdet?	nej	nej			
Arbejdedagens normale Længde.	12 Timer	32 1/2 lange delvar lyst			
Hvor lang Tid tog Transporten fra Lejr til Arbejdsstedet?	2 Timer	forskelligt			
Transportmiddel.	Krester- Vogn	Tipvogne Mørch			
Fik du ekstra Kost paa Arbejdsstedet?	bedre Suppe	nej			
Kom du i Dækning under Luftalarm?	nej	nej			
Hvor mange Luftalarmer omtrent paa en Arbejdsdag?	3-til 4.	mange			
Var du udsat for direkte Luftangreb?	Ja.	nej			

Beskriv et af ovennævnte Arbejdssteder (evt. flere paa vedlagte Ark) efter følgende Spørgsmaal: Arbejdsstedets Navn: **Meppen (Versen)**

Var Arbejdet udmattende for dig? **ja.** Havde du Mulighed for at drive? **nej**

Blev du mishandlet paa Arbejdsstedet? **ja.** Af hvem? **SS'er, Vorarbejdere, Vagtmænd, Kapo'er.**

Paa hvilken Maade? **Slag med Stokke, Grotæver**

Hvem kontrollerede, at du arbejdede (Overfanger, SS, Soldater el. a.)? **Overfanger, SS, Soldater (Marine)**

Havde du uden for Lejren Forbindelse med civile Tyskere? **nej**

Hvordan betragtede og behandlede de dig?

Havde du særligt Arbejde i eller uden for Lejren (Køkken, Revier, Skrivestue el. a.): **nej**

Hvordan fik du det?

Yderligere Oplysninger om dit Arbejde eller særlige Bemærkninger:

VI. Arbejdet Søn- og Helligdage

Beskriv om muligt fra forskellige Lejre.

Meppen (Versen)

Var du paa dit daglige Arbejde? **ja.**

Hvis ikke, hvad blev du saa sat til?

Var der Forskel paa Arbejdstid Søndag og Hverdag? **nej**

Hvorledes lød din Arbejdstid i Juledagene? **fri en halv Dag, som brugtes til Appel.**

Hvorledes lød din Arbejdstid i Paasken? **som Hverdage.**

Havde I Fridage? **ja.**

Hvornaar? **dog kun i Slutningen, da vi kunde bestikke de værste Kapoer ved Hjælp af Indhold i Rødekorsspekterne.**

Yderligere Bemærkninger om Søn- og Helligdage og særlige Oplevelser:

VII. Gensidigt Forhold

Du maa selv om fra hvilken Lejr, du besvarer følgende Spørgsmaal, men angiv hvilken: **Meppen (Versen)**

Havde du i Kraft af dit Arbejde særlig Kontakt med SS? **nej**

Hvorledes var Forholdet til Overfangerne? **som Regel daarligt, dog var der enkelte gode imellem.**

Hvorledes var Forholdet til de andre Nationer? **der var baade gode og daarlige Kammerater blandt de forskellige Nationer.**

Hvorledes var Forholdet mellem de politiske og ikke politiske? **Laabligt**

Hvilke Nationaliteter oplevede du som Overfanger? **Mest Tyskere og Polakker, enkelte Hollændere og Belgiere og én enkelt Dansker.**

Hvorledes var Forholdet til dem? **er besvaret ovenfor**

Var der nogen illegal Organisation blandt Fangerne? **ikke mig bekendt**

Kendte du den dernede?

Hvad lavede den?

Hvorledes fulgte du i Lejren eller Fængslet Krigens Gang (Avis (hvilke) Radio, Rygter, o.s.v.)? **Vi havde et Tørvehold, der bestod af Danskere, og under deres Transporter i Lejren, kom de ogsaa i SS-Lejren, og Kunde der opsnappe Radio, Aviser og sludere Kort fra Krigshveplødsen.**

VIII. Forbindelse hjem

Hvis du har været paa Udekommando, den du har været længst i, hvis ikke den Hovedlejr, du har været længst i:

Hvilken? **Meppen (Versen)**

Fik du Breve hjemmefra? **ja.**

Hvormange? **2 Breve og 1 tom Konvolut.**

Hvor meget fik du af dem? **der var tilsendt mig ca. 12 Breve.**

Skrev du Breve hjem? **ja.**

Hvormange? **3-4 Gange.**

Hvor mange naede frem? **1 Kort**

I. Transport:

Fra Frøslev til Neuengamme. Kaldt ud om Natten. Samlet i en særlig Barak. Undersøgelse af Ejendele, frataget Lommeknive og Husflidsarbejderingen Morgenmad. Udleveret en Madpakke (god). Afgang, vel ca. Middagstid. Transport til Hårreslev Station pr. Automobilet under Bevogtning af Maskingevæter. I Hårreslev indladet i Kreaturvogne, 50 i hver Vogn, ingen Halv, Tæpper eller Lignende. Ingen Toiletforhold. Kom ikke ud af Vognene under hele Rejsen. Ingen Drikkevand, Led meget af Tørst, kunde ikke spise ret meget af denne Grund. Forsøgte at købe Vand hos Bevogtningsmandskab, gav 1 Krone for 1 Sodavandsflask fuld af Vand, dog for lidt til 50 Mand. Bevogtningsmandskab lovede senere at skaffe Kaffe, mod at vi gav dem Sæbe og deslige, men de beholdt. Sagerne uden at bringe Kaffe. Lo kun af os idet de sagde, det ikke var godt at drikke, naar vi alligevel ikke kunde få Lov at træde ud af Vognen. Ankom sent paa Natten til Neuengamme.

II Ankomst til Neuengamme:

Fik de første Klø i Baderummet af en SS'er fordi vi spurgte om hvorledes vi skulde forholde os, han syntes ikke det gik hurtigt nok, men vi forstod jo ikke Sproget saa godt, han brugte en tyk Trækniappel. Tidligere frivillige danske SS'er betjente Badeanstalten, efter at de selv var Kædet i Koncentrationslejt, de var rene Forbrydere, Lo af os, og stjal Resterne af vor Madpakke og Sæbe. Vi kom i Karantæneblok, sammen med Russere og Polakker der var i en elendig Forfatning. Kunde ikke spise Røesuppen den første Dag, det kom dog senere. Vore Medfanger, som var fulde af Saar og Udslæt Laante os beredvilligt deres Madskåle, hvilket ikke var appetitlig, men uden disse fik vi intet Mad. Skålene var rustne, slimede og fuld af Huller, hvori var stoppet Klude. Købte senere ^{rusten} en Skje af en Medfange for lidt Tobak, jeg havde været heldig at gemme. Spisningen foregik uden for Blokken i Regn, Blæst og Kulde, da vi blev smidt ud straks om Morgenen, og ikke maatte komme.

2.
ind før om Aftenen igen. Sov 2 Mand i hver Køje eller 5 Mand i 2 samlede Køjer.
1 Halnmadras og 1 Tæppe til hver. De sidste personlige Ejendele blev her frastjålet
os om Matten. Saa her de første frygtelige Mishandlinger fra Overfangernes Side,
som vi dog senere erfarede var en dagligdags Ting.

III Døglige Forhold i Neungamme!

Kom paa ArbejdsKommando til Ortkærten ved Hamburg. Tidlig op om Morgenen, jaget
ud med Stokkeprygl. Lidt The (farved Vand) og et Stykke Rugbrød udleveres ved Døren,
og nydes i det frie, uden Hensyn til Vejret. Der stilles til Appel paa den store Plads.
Afgang til Toget. 50 i hver Vogn, blev pisket op i Vognene, det skulde gaa hurtigt,
(Snell, snell, Tempo, los og saa videre) sov & staaende til Ankomst til Arbejdsplads. Blev
pisket ud af Vognene af fuldstændig sindsyge SS'er. Gravede pansergrave udenom
Hamburg, haardt Arbejde i svær Ler og Vand, under ustanselig Prygl og Raab,
jævnligt Flyverbombardement, ingen Dækning. Regn og Kulde. Spisning foregik
under Prygl og Spektakkel. Overfangerne snød saa vidt muligt ved Uddelingen.
Bedre Suppe end som i Lejren, men maatte spise af rustne Konserverdaaser, som
vi fandt paa Marken, hvis vi ikke kunde laane eller stjaale en Skaal. Arbejdstid 12 Timer.
Hjemtur foregik som Udtur. Øverste SS'er ved Ortkærten var fuldstændig Sadist,
han overfaldt Fangerne hele Døgen igennem, og naar vi traadte an i Beled, slog
han os med Gummiknippel i Ansigtet. Tilbagekomst til Lejren, Strækmarke
ind paa Appelpladsen under Ledsagelse af Musik af Lejtens store Fangeorkester.
Derefter Appel, ca. 1 Time. Spisning i Blokken under frygtelig Sener, Plagsmaal
frem og tilbage mellem Køjerne. Afstraffelse af Overtrædelser af Husordenen i Blokken,
foregik sommetider som Boksekamp, hvor Fangerne dog ikke maatte slaa igen.
Ingen Ro hele Natten, et Løben paa Toilet hele Tiden, ingen Vinduer aabne, hvilket
gav en frygtelig Stank, nogle Syge forrettede Nødtøft paa Gulvet, Opkastninger
af Blod, alt sammen i mørke. Luftalarm indtil 3-4 Gange, ud i Løbet af

2 Minutter igennem en smal Dør under Slag af Gummiknipler, ved hvert Hjørne og Trappeafgange stod Overfanger med Knipler og i Kælderen hvor flere Tusind blev banket sammen, var der hverken Siddepladser eller Vand eller Toilette, hvilket bevirkede at mange blev Syge og blev trædt ned. Da vi engang havde modtaget en Rødekorspakke, maatte den medtages i Kælderen for ikke at blive stjålet mens vi væk, hvilket resulterede i organiserede Overfald på de danske Fanger. Saaledes forløb hver Nat, hvilket var meget Nervenedbrydende.

Af og til udførtes ogsaa Arbejde inde i Lejren, saasom kørsel med Tipvogne, Losning af Murbrokker fra Pramme. Da vi skulde på Udekommendo til Meppen maatte vi aflevere vort Tøj i Depotet, og fik andet udleveret, maatte vi fuldstændig Nøgen skifte Tøj midt om Natten ude under aaben Himmel i November Maaned. Sygemelding foregik om Morgenen, men kun for et bestemt Antal, Resten fik klø og jaget tilbage til sit Arbejds hold eller overført til Arbejde i Lejren, hvilket var værre end udearbejde.

Supplerende Oplysningen om

III Døglige Forhold i Meppen (Versen).

Efter Transporten, som er omtalt i Skemaet under 1. Transport maatte vi sidde i Toget til der blev Lyst, blev derefter ført igennem Byen (Meppen) i Hovedgaderne til Beskuelser inden Marchen til Lejren (Versen). Anstrengende March til Landsbyen Versen, derefter Transport til Lejren med Tipvognstog. Lejren var Snøset og i daarlig Forfatning. Halvdelen beboes af Krigsfanger (Italienerne og Russere eller Polakker). Ingen Køjer, Ingen Halm, ingen Varme, ingen Mad før 3die Dagen efter Ankomst. Meldte mig sammen med Kaptajn Ingvarsen, Aarhus straks Syg. Blev sammen med andre Syge ført over i en anden Blok, maatte vente længe på Lægen. Ingen Mad, fik klø, da vi drak noget Kaffe der i en stor Tønde var sat ind midt på Gulvet, Lægen (ogsaa Fange) kom, vi blev delt i 2 Hold, dem med daarlige Ben og daarlige Maver. Vi, som Kaptajn Ingvarsen

4

og jeg der havde Dysenteri (Scheieerei) ~~kom~~ blev sammen med Holdet med dearlige
Maver beordret til Arbejde i Lejren. En Blok der tidligere maa have kuset Dysenteri-
patienter skulde renses. I Vaskerummet der laa midt i Blokken, stod en meget stor
Tønde fyldt med Latrin, fik Ordre til at løfte den ud gennem Vinduet og bære den bort,
hvilket næsten var umuligt, da den ingen Haandtag havde og Latrinen flød ned af den.
Da Vorarbejderen fjernede sig et Øjeblik, blev den hurtigt væltet omkring og skyllet
ned i en Kloak. Derefter blev vi beordret til Køkkenet, hvor store Jerntønder med
Mad skulde bæres ud af Lejren til andre Arbejdshold. De var meget tunge, og vi meget
svage, saa vi kunde kun bære dem paa Skridt af Gangen, medens Vagtposterne skældte
ud. Meldte mig efter den Dag til Skyttegravsarbejdet, da jeg ikke kunde klare
"Skaaningarbejdet" længere. Kaptajn Ingvardsen afgik ved Døden. Deltog et Stykke Tid
i Skyttegravsarbejde. Meget Kold Transporten med aabne Tipvogne, Lange Marchture,
mange Klø, sommetider ikke Mad nok til alle Fangerne, som saa intet fik en hel Dag.
Brotal Kommandant, udtalte, "Syge Fanger kendes ikke her, enten Levende eller døde,
intet andet". Hver Morgen, naar vi stille til Arbejde, laa syge og døende Fanger
rundt om i Mudderet, græd og klagende, men alle skulde ud, ingen maatte blive
i Blokken, og ofte maatte vi træde over de døde for at komme frem. Om ~~Aft~~ Morgener
kørtes de døde paa Aaben Vogn, trukket af Fanger, uden for Lejren, hvor de helt
 nøgne blev hældt i Gravene, sommetider flere i én. Senere ankom en ny Kommandant,
som var ret human, rydde op i Lejren, kalkede Toiletterne, sørgede for Halm, forbedrede
Reviret, forbød Overfanger at slaa Fangerne, søgte at forhindre Madsvindelen blandt Kaper
og Overfanger, forbød Soldaterne at slaa, og tvinge Fangerne til at bære deres Brændsel
hjem fra Skoven (hvilket de ganske vist klarede ved at selv at tage Brændselet lige uden for
Lejren. Kommandanten spurgte en Dag Overlægen, hvor mange døde i Nat, "kun to,"
svare Lægen, "vi maa naa frem til ingen døde" udtalte Kommandanten. Han tiltalte
ogsaa Fangerne ordentlig, hvilket alt sammen bør med, da Ret skal være Ret. Havde
ogsaa et Østrigsk Vagthold, som holdt Haand over Fangerne saa vidt muligt, og hjalp

Lidt med Brød. Resten af Vogterne var Bøddler af sædvanlig Slags. Her opholdt mig meget paa Revier og Skaaingsblok, der var meget daarlige Forhold, da alle mulige Sygdomme var blandet sammen, ja, laa i Køjer sammen, eller ved Siden af hinanden paa Bulvet. Megen Tuberkulose, Vand og Forroedelse i Benene. Dysenteripatienter havde dog egen Blok. Den Mød Tuberkulosepatienter Levnede, blev spist af vi andre, hvilket ikke Befordrede Sundheden. De døde blev slæbt ud af Stjerne ved Benene, og kørt gennem Lejren paa ~~Trillebøjer~~ Trillebøjer, hvilken Måde ogsaa brugtes til at transportere syge Fanger hjem fra Arbejd, medens Hovedet slæbte ned paa Hjulet. Paa Revieret fandtes næsten intet Medicin eller Forbindstoffer, men Lægerne der selv var Fanger, gjorde trods alt et stort Arbejde, skøndt de sommetiden fik Besøker-gang og slog Patiententerne, naar deres Nerver svigtede. Paa Revieret forekom det ogsaa, at syge Overfanger inishandle andre Fanger, dog særdeles Jøder, med Slag af Stokke, som de havde staaende ved Siden af deres Senge. Saaledes gik Livet i Lejren, indtil Rødekorspartierne begyndte at komme, hvilket forbedrede Danskerne's Stilling i Lejren betydelig, vi blev "prominente", købte ekstra Mød, købte os fri for at arbejde saa haardt eller slet ikke, ved et indviklet Bestikkelsessystem, som hvor danske Tillidsmand, Erik Jacobsen, var en Mester i at udbygge, og da vi drog tilbage til Neungamme, blev vi kørt saa langt vi kunde ind mod Meppen paa Tigvognene, Resten af Vejen mochede vi saa veltilfreds til Banegården, med Kommandanten ved Siden af os, Banevognen var fyldt med et tykt Lag ren Halm, og en Marmelade Spand til Toilette, og saa vinkede Kommandanten, der havde holdt en smuk Tale til os, om at glemme det daarlige, og kun huske det gode (det vorder saa lidt af). Farvel til os, og vi forlod Helvedet i Meppen, - dem af os der var tilbage.

Transport til Neungamme.

Transporten tog Lang Tid, men nu havde vi friere Forhold, Bevogtningsmandskab

6

16

var for sig selv, og naar vi holdt stille, fik vi Lov at komme ud og vi havde
Lejlighed til at handle med Befolkningen, som nu var blevet paafoaldende elskvaerdig.
Jeg blev atter syg i Toget, og ved Ankomst til Neungamme, blev jeg indlagt paa
Revier med Buldrot. Skulde have Diæt, men kun 2 i hver Stue kunde paa dette,
(En Slags Mælkesuppe) saa jeg maatte vente til en af de andre kom sig eller døde.
Den almindelige kost var uspiselig, forraadnede Affaldsisk, og deslige, kun
Brødet var spiseligt, men nu var der ligeligt af Rødekorspølser og dansk Rugbrød.
Da Stuen blev gjærdt hen, og Bulvet malet, maatte Patienterne selv betale
dette med Gigarretter, for mit vedkommende 8 Stk. Blev senere overført
til Dansk-Norsk Lazaret, derfra tilbage til Kammeraterne i den Skandinaviske
Blok. Blev senere med Rødekorsbilen transporteret til Møgelkæt ^{ved} Horsens,
derfra til Båstad i Sverrig, hvor vi opholdt os 10 Dage, hvorefter vi endelig
blev ført Hjem.

~~~~~

~~~~~

~~~~~

~~~~~